

3. vrchní správa zemědělského úvěru, pojištění a zemědělského spolčování (zemědělských společností); jedná-li se o znovuzřízení aneb organickou změnu těchto spolků neb ústavů, jest zapotřebí dohodnutí s ministerstvem vnitra a s ministerstvem financí;

4. vrchní správa hornictví;

5. vrchní správa státních lesů, státních statků a dolů, potom správa statků fondů náboženských a studijních. Do oboru působnosti ministerstva orby náleží dále:

a) Správa státních hřebčinců a stanic pro hřebce (usn. del. ze dne 20. března 1868 a nejv. rozh. ze dne 15. října 1868);

b) projednávání při scelování a rozdělování pozemků (nejv. roz. ze dne 13. srpna 1869);

c) záležitosti vztahující se k ochraně polí, honby a rybníctví (nejv. roz. ze dne 1. ledna 1869);

d) správa státních lesů (nejv. roz. ze dne 20. ledna 1872);

e) správa statků bývalého orient. fondu náboženského (nejv. roz. ze dne 12. května 1872);

f) centrální komise pro chov koní, jakožto odborné oddělení k ministerstvu orby připojené (nejv. roz. ze dne 19. září 1876);

g) záležitosti vodní v nejvyšší instanci, pokud se nejedná o nálezy trestní.

Ministerstvo spravedlnosti.

Ministerstvo spravedlnosti, které bylo zřízeno v březnu 1848 současně s ministerstvem záležitostí zahraničních, vnitra, financí, a války, obdrželo především agendy nejvyššího úřadu justičního resp. dvorské komise pro záležitosti justiční. Dekretem nejvyššího dvoru soudního ze dne 24. června 1848 č. 4005 vydán prozatímní předpis o působnosti ministerstva spravedlnosti a poměru jeho k úřadům soudním, kterýžto předpis byl ve formě poněkud změněné císařským schválením ze dne 19. srpna 1848 potvrzen. Dle tohoto předpisu, jakož i dle nejv. rozh. ze dne 12. dubna a 27. května 1852 upravujících organizaci ministerstev vůbec, záleží obor působnosti ministerstva spravedlnosti v povšechné správě a rozhodování všech správních záležitostí správy justiční; vojenská správa justiční jest vyjmuta. Poměr úřední moci ministerstva spravedlnosti k úřadu soudcovskému jest ve smyslu ústavy určen § 6 zákl. zák. stát. ze dne 21. prosince 1867 č. 144 ř. z., dle kteréhož soudcové, vykonávající svůj úřad soudcovský jsou samostatnými a neodvislými.

Do oboru působnosti ministerstva spravedlnosti spadají jmenovitě tyto záležitosti:

1. Vrchní dohled na všechny soudy, jich úředníky a sluhy.

2. Vrchní dohled na všechny úředníky generalní prokuratury při kasačním soudu, vrchních zastupitelstev státních a státních zastupitelstev a povšechná správa úřední činnosti těchto úřadů a dozor nad ní, jakož i stanovení, zda-li funkce státních zastupitelstev při soudech okresních mají obstarávati úředníci zastupitelstev státních, či úředníci úřadů politických a policejních, zvláště k tomu určení, nebo zvláště jmenování funkcionáři zastupitelstev státních (§ 488 tr. ř., § 87 nař. ze dne 19. listopadu 1873 č. 152 ř. z.) a dále rozhodnutí o tom, má-li funkcionář státního zastupitelstva za jeho úřední výkony obdržeti remuneraci a v jaké výši (§ 91 nař. ze dne 19. listopadu 1873 č. 152 ř. z.).

3. Péče o hospodářské potřeby úřadů soudních a zastupitelstev státních, jakož i opatření potřebných úřadoven.

4. Řízení a správa vězenství (nař. ze dne 25. října 1865 č. 109 ř. z.) a jmenování důvěrníků výkonných komisí (zák. ze dne 1. dubna 1872 č. 43 ř. z.).

5. Spolupůsobení při správě jmění sirotčího a při správě soudních deposit úřady berními.

6. Vrchní dohled a kontrola nad nakládáním s penězi potřebnými k uhrazení správy justiční.

7. Vedení výkazu o stavu všech úředníků justičních a rozhodování o zařadování těchto ve statut konkrétní (§ 44 instr. s. a výn. min. sprav. ze dne 31. prosince 1855 č. 27.410).

8. Konečné rozhodnutí ve příčině obsazování míst služebních příkazaného vrchním zemským soudům výnosem min. sprav. ze dne 8. srpna 1859 č. 12.289, když praesidium vrchního zemského soudu k usnesení se většiny vrchního zemského soudu přistoupiti nechce a vyžádá si rozhodnutí ministerstva spravedlnosti (výn. min. sprav. ze dne 8. srpna 1859 č. 12.289).

9. Ve srozumění s ministrem spravedlnosti ustanovuje první, po případě druhý předseda nejvyššího soudního a kasačního dvoru předsedu senátu, který pro případ zaneprázdnění obou předsedů správu nejvyššího soudního a kasačního dvoru převzítí má (cís. pat. ze dne 8. srpna 1850 § 12).

10. Ministr spravedlnosti vymáhá dovolenou pro předsedu nejvyššího soudního a kasačního dvoru u císaře a udílí dovolenou předsedům vrchních soudů, jakož i generálnímu prokurátorovi (§ 70 instr. soud.); jemu přísluší dále udílet úředníkům neb sluhům dovolenou na dobu jednoho roku, když toho potřeba káže, buď najednou neb v obdobích více než 6 týdnů čítajících (§ 69 instr. soud.).

11. Ministr spravedlnosti rozhoduje o stížnosti podané zúčastněným soudcovským úředníkem proti důtce předsedy nejvyššího soudního dvoru (zák. ze dne 21. května 1868 č. 46 ř. z., § 5) a o stížnosti na téhož, bylo-li soudcovskému úředníku zadrženo služné pro nedovolené vzdálení se z úřadu (§ 37 cit. z.).

Ministru spravedlnosti přísluší dále:

12. právo nahlížeti do všech jednání úřadů soudních, jakož i vyžádati sobě potřebná dobrá zdání, objasnění a výkazy;

13. právo udělití rozkaz generálnímu prokurátorovi při kasačním soudě, aby podal zmatečnou stížnost ku zachování zákona proti rozsudkům trestních soudů, jimiž zákon byl porušen nebo nesprávně použit, jakož i proti každému nezákonnému rozhodnutí neb jednání trestního soudu, a to i tehdy ještě, když obžalovaný nebo žalobce v zákonné lhůtě stížnosti zmatečnou nepodal (§ 33 tr. ř.);

14. rozhodování o stížnostech na vyloučení z listiny obhájců (§ 39 tr. ř.);

15. schválení rozhodnutí vrchních zemských soudů o návrzích na vydání obžalovaného uherským neb cizím úřadům (§ 59 tr. ř.);

16. opatření nálezu o falšovaných cizích penězích a úvěrních papírech při trestním vyšetřování pro falšování nebo padělání veřejných úvěrních papírů a při falšování mincí (§ 136 tr. ř.);

17. příslušná opatření, aby se dostavil svědek, který se zdržuje mimo obvod zemí v říšské radě zastoupených a který dobrovolně se nedostavil, ačkoli osobní jeho přítomnost jest nutna (§ 157 tr. ř.);

18. rozhodování o výkonu trestu na svobodě, který by vykonán býti měl u soudu nález vynesšího, u jiného soudu mimo obvod sborového soudu II. instance (§ 406 tr. ř.);

19. udělení bezpečného průvodu nepřítomnému neb uprchlému obviněnému, který prohlásí, že se v bezpečném průvodu před soud dostaví (§ 419 tr. ř.);

20. odstranění překážek bránících vydání obviněného, jenž mešká v cizině neb v některé zemi uherské (§ 421 tr. ř.);

21. prohlášení souhlasu s nálezem ministra vnitra o nutnosti zavedení práva stanného, když v jednotlivých neb ve většině okresů vražda, loupež, zhářství neb zločin veřejného násilí dle § 85 tr. z. zvláště nebezpečným způsobem se vyskytují (§ 430 tr. ř.), jakož i o zrušení řízení stanného (§ 446 tr. ř.);

22. vydávání vysvědčení o zákonech v rakouském státě platících těm, kdož toto ku dobývání neb hájení svých práv v cizině potřebují (cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z., § 282);

23. právo tam, kde toho místní neb obchodní poměry vyžadují, cestou nařízení ve srozumění s dotýčným sněmem zemským jednotlivé obce nebo panství jiným okrškům soudním přikazovati, rozsáhlé soudní okrsky dělití, okresy spojovati neb jinou změnu v rozdělení úřadů předsebráti (zák. ze dne 11. června 1868 č. 59 ř. z., § 2);

24. právo předsebráti změny v teritoriálním obvodu okršků soudů zemských obchodních a krajských buď vyloučením neb přikázáním jednotlivých okresních soudů aneb sloučením stávajících již soudů aneb konečně zřízením nových soudních dvorů, jakož i změnití sídlo soudních dvorů I. instance, když byl ovšem slyšen prve sněm zemský (zák. ze dne 26. dubna 1873 č. 62 ř. z., § 1);

25. právo zříditi ve městech, ve kterých jsou samostatné obchodní soudy (ve Vídni, Praze a Terstu), pro okršek tamějších městských delegovaných okresních soudů zvláštní soud bagatelní ve věcech obchodních resp., dle nové jur. normy, okresní obchodní soud v těchto i v jiných místech (zák. ze dne 27. dubna 1873 č. 66 ř. z., § 2; § 2. nov. jur. nor. a čl. XXI. úv. zák. k nov. jur. nor.);

26. podávání návrhů mocnáři v těchto případech:

a) kde jedná se o prominutí nebo zmírnění trestu, které zákon neuvádí (§ 411 tr. ř.),

b) když vynesení rozsudek smrti pro případ udělení milosti k nejvyššímu schválení předložiti se musí (§ 341 tr. ř.),

c) kde jedná se o obsazení místa, které udílí císař,

a) v případech adopce, má-li na adoptované dítě přeneseno býti šlechtictví adoptantů a jich erb (ve srozumění s ministrem vnitra) (cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z., § 261),

e) v případech, kde není závady, aby nemanželské dítě k žádosti rodičů se zeměpanským svolením bylo legitimováno (cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z., § 264).

Ministru spravedlnosti přísluší dále :

27. prominutí zkušební praxe ku vstupu do soudní služby (cís. roz. nejv. ze dne 10. října 1854 č. 262 ř. z.) a udílení dispense od zkoušky o vedení knih pozemkových (nař. min. ze dne 10. června 1855 č. 101 ř. z. § 3), jakož i

28. rozhodování o stížnostech

a) nebyl-li kdo vůbec přijat za právního praktikanta aneb nebyl-li přijat u určitého soudu,

b) nebyl-li kdo připuštěn ku praktické zkoušce soudcovské (cís. roz. ze dne 10. října 1854 č. 268 ř. z., § 20),

c) jde-li o otázku, zda a pokud mohou býti theoretické státní zkoušky při kandidátech soudcovství, notářství a advokatury nahrazeny přísnými zkouškami doktorskými složenými na některé universitě rakouské, a to ve srozumění s ministerstvem vyučování (cís. roz. ze dne 6. dubna 1859 č. 91 ř. z.). Dle zák. ze dne 20. dubna 1893 č. 68 ř. z. nemohou býti státní zkoušky nahrazeny přísnými zkouškami doktorskými po 1. říjnu 1894 složenými.

K působnosti ministerstva spravedlnosti náleží dále :

29. ustanoviti počet přisedících ze stavu obchodníků při každém obchodním soudu a při obchodních senátech jednotlivých sborových soudů I. instance a jmenovati je na úřední dobu 3 let, obé ve srozumění s ministerstvem obchodu (§ 12 instr. soud., výn. min. ze dne 2. prosince 1864 č. 89 ř. z., § 20 zák. o org. soud. ze dne 27. listopadu 1896 č. 217 ř. z.), dále ustanoviti počet přisedících horníků při horních senátech a jmenovati je, ve srozumění s ministerstvem orby (§ 12 jur. norm., výn. min. pro zemědělství a hornictví ze dne 5. června 1850 č. 865);

30. bezprostřední rozhodování o žádostech v soukromoprávních záležitostech, ohledně kterých nejvyšší jako kasační soud rozhodl, že řízení soudní místa míti nemá, nýbrž že má zákonu ponechána býti volnost. Ministerstvu spravedlnosti přísluší

31. vrchní dohled nad advokáty zaznamenanými v listině advokátů a nad kandidáty advokacie zapsanými v listině advokátní komory (zák. ze dne 1. dubna 1872 č. 40 ř. z.) a to zvláště

a) schvaluje jednací řád advokátních komor a jich výborů (zák. ze dne 6. července 1868 č. 96 ř. z.),

b) schvaluje jednací řád disciplinární rady komory advokátní (zák. ze dne 1. dubna 1872 č. 40 ř. z.),

c) může měniti obvody advokátních komor a zřizovati nové komory slyšev prve komory posavadní (zák. ze dne 6. července 1865 č. 96 ř. z. § 22),

d) má právo přihlížeti buď bezprostředně neb svými orgány k působnosti disciplinární rady, jakož i kdykoli zkoumati právě projednávaná disciplinární vyšetřování a přičiniti se, aby shledané snad vady byly napraveny, dále může zrušiti disciplinární radu advokátní komory a novou volbu naříditi (zák. ze dne 1. dubna 1872 č. 40 ř. z.);

e) ministerstvo spravedlnosti může na srovnalý návrh advokátních komor sousedních okrsků v obvodu téhož vrchního zemského soudu ustanoviti, aby pro komory tohoto obvodu zřízena byla společná disciplinární rada v sídle té neb oné komory; může tak učiniti i bez srovnalého návrhu, když bylo vyslechlo súčasné komory, pakli jedna z těchto komor

čítá méně než 25 členů aneb může také, když tato svolení své odepřela, záležitosti její přenést na disciplinární radu jiné komory (zák. ze dne 1. dubna 1872 č. 40 ř. z., § 6). Ministerstvo spravedlnosti vykonává

32. vrchní dohled nad notáři, a tu přísluší mu zvláště:

a) ustanoviti počet notářských míst v každém okršku sborového soudu I. instance, jakož i počet úředních sídel v tomtéž okršku, rozmnožiti nebo zmenšiti (po slyšení notářské komory) počet notářských míst v jednotlivých okrscích nebo přeložiti notářský úřad z jednoho místa na druhé, jakož i ustanoviti, mají-li při notářství odbyvány býti dny úřední (§ 9 not. řádu),

b) právo sloučiti notářské kollegium okršku sborového soudu, ve kterém se nalézá méně než 15 systemisovaných míst notářských, s kollegiem jednoho neb více sousedních okršků soudních v obvodu téhož vrchního zemského soudu (ovšem po slyšení těchto notářských kollegií a po případě notářské komory, pakli taková jest zřízena) a zříditi společnou notářskou komoru a sídlo její ustanoviti (§ 126 not. ř.),

c) jmenovati notáře (§ 19 not. ř.) a přijímati složení úřadu notářského (§ 19 not. ř.) přikázati sborovému soudu I. instance záležitosti v notářském řádu komoře notářské přikázané, pakli sice pro soudní obvod komora zřízena byla, nelze-li však obsaditi místa členů komory (§ 125 not. ř.),

d) schvalovati jednací řády notářských kollegií (§ 134 not. ř.) a notářských komor (§ 135 not. ř.),

e) zrušiti notářskou komoru (§ 142 not. ř.),

f) udíleti dovolenou notářům na dobu delší 3 měsíců (§ 137 not. ř.),

g) ustanoviti, aby v případech, kde záležitosti notářské komoře přikázané obstarává sborový soud, pokud možno hlasování se účastnili dva notáři soudního okršku, kteří mají sídlo své v místě sborového soudu neb v jeho nejbližším okolí a jež volí notářské kollegium rovněž jako členy notářské komory (§ 132 not. ř.),

h) ustanoviti místa a okršky, ve kterých zříditi se mají notářské archivy, jakož i organizaci jejich dle potřeby a ve shodě s účastněnými notářskými komorami (§ 143 not. ř.),

i) jmenovati ředitele a adjunkta při každém notářském archivu a přijímati složení těchto úřadů (§ 144 not. ř.).

33. Ministerstvo spravedlnosti může v řízení, kterým upravují se knihy pozemkové nebo horní, při zakládání jich, doplňování, znovuzřizování neb změně na návrh vrchního zemského soudu a vyslyševši zemský výbor, vyžaduje-li toho prospěch všeobecný, prodloužiti dodatečně ediktální lhůtu vypsanou na základě zákona ze dne 25. července 1871 č. 96 ř. z., aniž by při tom vázáno bylo na určité meze §§ 6 a 14 tohoto zákona (zák. ze dne 25. července 1871 č. 96 ř. z., § 24).

34. Konečně zřizuje ministerstvo spravedlnosti ve shodě s ministerstvem obchodu a vyslechnuvši prve zemský sněm resp. výbor soudy živnostenské a schvaluje osnovy jich řádů jednacích (zák. ze dne 19. května 1869 č. 63 ř. z. § 2 a § 28).

Ministerstvo války.

Ministerstvo války jest nejvyšší vojenský ústřední úřad ku správě všech záležitostí veškerého vojenství určený, a řízený dle rozkazů nejvyššího vojevůdce, ve shodě s ústavou státní a dle dotyčných zákonů obou říšských polovic. V Rakousko-Uhersku jest tudíž vrchní ústřední řízení vojska a námořnictva válečného zařízeno zvláštním způsobem dualistickému stát-